

הלכות שבת סימן שח באר הגולה קח

(וידן) גמולת
במשנת קרבני
בסימן שלח פ בצה
ט בצה ובהמרא
צ בבית שמאי שם
לענין יוסטוט
והרמב"ם בפרק
ו' וטור ק שבת
בהמרא קדון שמעון
בן גמליאל וסבר
אפי' הי"ף והרא"ש
הרמב"ם דאין כה ר שם והמרא, ר"ע שם והרמב"ם בפרק כה ש והרמב"ם שם שבת קכ"ה

מותר לטלטלו להדיא משום דחשיבין שמה ידיו בו רבים, (עו) ובמקום הזקא רבים לא גזיר רבנן שבות*): יט *סלם של עליה (עח) שהוא גדול וצדו לתיבה בו (עט) גגו, אסור (פ) לטלטלו, אבל של שוכך ממנו לנטותו במקום למקום, אבל לא יוליכנו משוכך לשוכך, כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל ויבוא לצוד: כ *חירות (פרוש, ענפים) של דקל (פא) שקצצו (ל) לשרפה, מקצצים הם (פב) ואסור לטלטלם. ישיב עליהם מצט מבעוד יום, (פג) מותר (פד) לישב עליהם בשבת, וכל-שכן (פה) אם קשין לישב עליהם, או יאם חשב עליהם מבעוד יום לישב עליהם (פי) אפילו בחל: כא (פז) *אכל נדבך של אבנים, אף-על-פי שחשב עליו מבעוד יום אסור (פח) לישב (עליהם) (פט) אלא-אם-כן והרמב"ם דאין כה ר שם והמרא, ר"ע שם והרמב"ם בפרק כה ש והרמב"ם שם שבת קכ"ה

באר היטב

עקבותיה בעין מולג שראוי לתלות בו דלי ולמלאות בו, אע"פ שהשבת עליה מערב-שבת למלאות בה, אסור למלאות בה בשבת אא"כ היא קשורה בדלי מע"ש, דחשיבין שמה תהיה ארבה וקצטמה מותר שהיא רבה ונחיה לקטם ונמצא עושה כלי ותיב משום מכה בפטיש, רמב"ם. ומשמע דבקשה שרי:

באר הגולה

ומכל מקום צריך עיון אם נש להסיר באבן, כי נראה דלא הותרו אלא בקבר דלא היה לו לסלקו מאחמול, דאם לא-כן היה מותר לסלק אבנים בשבת, והיה באליה רבה השיג עליו וכתב והמרא משמע דהקוץ היה מזה שם מקבר, עין שם. ומכל מקום נראה לעניות דעמי ברור דהדין עם הפגד-אברהם, ולא משמע, כי נראה דלא הותרו בשבת כי אם קוץ מפני שעלול מאד להדיק בעקץ חדר שלו, מה שאין כן בסוס אבן, אפילו אבן קטן שאין נראה לעינים, דאף דלענן הקוץ אמרין דאבן סביו ומשאו הוא בכלל בור, שם שאין דהמורה הותרה כיותר נחשד, דהרמב"ם הוא גם-כן בכלל בור, ואילו לענן טלטול לא שריין בשרשוד הרבים כי אם מפני דחיי לקנות בו מיד, עין שבת קכ"ה עמוד ב, ומה שכתב הרמב"ם דאבן גדולה נראה לעינים אסור לטלטלה, ונראה דלומר אפילו אם יש לו עקצין מרוב, פן נראה לו: * סלם של עליה וכו', הוא דעת הרמב"ם, והמרא פוסק דיש להקל בשבת, עין בבית-יוסף שטעמו, ועין בבאר הגולה לקמן בסימן תק"ח שקצצו לריגא כהרש"א, דלא אסור תבנים קלל רק להוליכו במקום למקום אבל לא בטלטול בעלמא⁽¹⁰⁷⁾, ועין בספר אליה רבה בסימן זה: * אבל נדבך וכו', בסב ספרי-מגדים: נדבך של אבנים אינו יודע מהו דרש"י כחיה עמוד ב פרט: נדבך, קדירות ומקצות לבנות, משמע דאם אשתד כבנות קוי כלבנים, ובר"ן לא משמע הכי, וכמו שכתב המגיד-משנה דעקר החלוקה, דאבנים לא קומי קלל לשיבה, ואף בלא נדבך וקדירות, ואף אשתד מבנין צריך למדוס מעשה וכו', דיש חלוק בין לבנים שהם שפים וחלקים וקומי גם-כן לשיבה, הלכך אשתד מבנין מסרים, דעומדים לשיבה, ואבנים שאין קשפים וחלקים צריך לחדום, כי לא קומי לשיבה וצריך מעשה, עד כאן לשונו, וכן משמע במאירי פמ' שכתב בשם הר"ם, ודע, דאף שהמגיד ספרי-מגדים בושפירי מבנין, הניו בסוס אבנים, אבל אם הם אבני-גזית שהם משפים וחלקים, קחב ספרי-מגדים בסעף-קטן מא דיש לומר דהינם כלבנים שנשארו מבנין ואין צריך

משנה ברורה

הקוץ מזה שם מערב-שבת, דאם לא-כן היה לו לסלקו מערב-שבת, אבל האליה רבה חולק עליו וסבירא לה דאפילו מזה שם מערב-שבת מותר לטלה בשבת: (עו) ובמקום הזקא רבים*): וכו', והא דאיתא לעיל בסעף ו בהג"ה דאם יש שוכך וכו' כבית מדרס לסלקו ולפנותו, אף שכתב בית אין מצוי בו רבים כל-כך*): שם הוא רק אסור מקצה, ואסור טלטול ד' אמות בכרמלית, או ברשות-הרבים פחות מזה, המור מה"ש*): [פן מצדד ספרי-מגדים]: יט (עח) שהוא גדול וכו', אבל סלמות שבבית שעשוין לטלטל מנויח לנחיה לצרף אינה תשמיש, לא אפי' למימר להסית גגו הוא צריך, ומותר לטלטלו כדי להוציא על-ידו אינה נדבך מן העליה או להעלותו. ועין לקמן בסימן תק"ח פט"ו שכתב, דאפילו אם הסלם הוא גדול גם-כן מותר: (עט) גגו, שגפתיקה אין משפצין, וצריכין להסיתן פטיט כדי שיוזבו מימיהן למטה: (פ) לטלטלו. עין ספרי-מגדים, דלפי דעת הרמב"ם אפילו לצרף גופו ומקומו אסור⁽¹⁰⁸⁾: כ (פא) שקצצו לשרפה. משמע (פה) דסתמא לא אסירי. ועין לקמה מה שכתבנו, דעצים שלנו סתמא עומדים להסקה. (עו) איתא בפ"ס, דומרה שיש בראשה עקממות בעין מולג, שראוי לתלות עליו דלי ולמלאות בו, אף-על-פי שחשב עליו מערב-שבת למלאות בה אסור למלאות בה בשבת, אלא-אם-כן היא קשורה בדלי מערב-שבת, דחשיבין שמה תהא ארבה וקצטמה מותר שהיא רבה ונחיה לקטם, ונמצא עושה כלי ותיב משום מכה בפטיש. (עו) ואם הוא קשה משמע דשרי, אפילו

אם רק יחד הזמירה לכך מערב-שבת, ואם הוא מחבר לקרקע, אפילו הוא קשה דליקא חשש שמה יקטם, אפילו הכי אסור להשתמש בה אלא-אם-כן היא קשורה בדלי, משום מקצה, דבמחבר לקרקע לא מהני מחשבה להוציאה מותרת מקצה⁽¹⁰⁹⁾, אף דבמחבר לא שרינן אפילו בקשורה אלא בשתומרה הוא פחות משישה ספחים סמוך לארץ, דאי לא הכי אסור משום משתמש בארץ, כמו שכתב בסימן שלו: (פב) ואסור לטלטלם. הניו טלטול ממש, (עח) אבל לישב עליהם בשאין מוין מקומן וכו' שרי⁽¹¹⁰⁾, ואפילו בשמזין על-ידי לשיבתו (עט) מצדד הפגד-אברהם להקל⁽¹¹¹⁾, דטלטול מן הצד הוא פל זמן שאין מוין בידיהם; ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה, רק שכתב דבמקום שאין צורך ראוי לפרש מזה: (פג) מותר וכו'. ואף-על-פי שלא חשב עליהם מבעוד יום, דבנה שישב (פ) גלה דעתו דלישיבה קומא, והוסר מצליהם שם מקצה⁽¹¹²⁾: (פד) לישב עליהם. הניו, אפילו לטלטלם כדי לישב עליהם: (פה) אם קשין וכו' או אם חשב, ונראה לומר, דבנה שעשה מצשה מבעוד יום או שחשב בדעתו להדיא לשיבה, בנדיא פטל מצליהם שם מקצה⁽¹¹³⁾: (פו) אפילו בחל. והאליה רבה הביא בשם כהה ראשונים שסבירא להו דמחשבה לא מהני, אלא-אם-כן חשב לישב עליהם בשבת: כא (פז) אבל נדבך וכו'. והטעם, (פא) דחירות, איבא דקומי לשיבה ואיבא דקומי לעצים, וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקצצו לשרפה, ומפני-כן מחשבת ישיבה מוציאה ממחשבת שרפה, אבל נדבך של אבנים ליבא דקאי לשיבה, לדיכף אין מחשבה מועילה לעשויה כלל וצריך מעשה להוכיח שהן לשיבה, ובענין זה, המעשה הוא הסדור. (פב) ואם-כן בעצים שלנו, שאין עומד בשום פעם לשיבה אלא להסקה, נמי בענין שיעשה בהם מעשה מבעוד יום, וקמו שכתב בסעף כב לענין בקעת דלא מהני כהה שיתדה לשבת זו: (פח) לישב עליהם. פרש המגן-אברהם דהניו לטלטלם בשבת כדי לישב עליהם, אבל ישיבה לחודא שרי בכל ענין, וכו': (פט) אלא-אם-כן למדורם וכו'. מלשון המחבר משמע דבנה שסדרם מבעוד יום כדי לישב עליהם הוא בכלל מעשה גמורה⁽¹¹⁴⁾, ומותר

שער הציון

(טא) טגן-אברהם: (טב) הרמב"ם, והעמיקו הפגד-אברהם: (עו) חופת-שבת: (עח) פן פתב המאירי גם על חירות, עין שם: (עט) בסוף סעף-קטן מא, עין שם: (פ) רש"י: (פא) מגן-אברהם בשם המגיד-משנה ובקעת תשון לשון: (פב) פגד-אברהם:

תלבוט שבת סימן שח

216 באר הגולה

למדות (פרוש, סדרים): הגה ויש אומרים דין אכסור (צ) וכן עקר (מרכי פ' במה סימן ו' והגדה פ' כ"ה בשם הר"ף וכן יש לפרש הרא"ש): **כב** יאסור לכסות פי תחבית באבן (צא) או בבקעת או לסגר בהן את הדלת או להכות בהן כבן (פרוש, הגנה שמשימים בתחבית להוציא הדין ממנו), אף-על-פי שחשב עליה (צב) מבעוד יום אסור, אלא-אם-כן יתרה לכה (צג) לעולם, (צד) אבל אם יתרה לשבת זה בלבד לא. והני מלי בדבר שאין דרכה ליתרה לכה פגון הני דאמרו, אבל בכל מידי דאיתיה בתחבית, פגון לפצע בה אגודים, * ביחוד לשבת אחת (צה) סגי. אינש מי שאומר (צו) דלא שגא. אינש אומרים שצריך שמעשה בה שום מעשה של תקון מבעוד יום (וצען לעיל סימן רנט (צז) דביחוד סגי): **כג** ימחר לחתך ענף מן הדקל מבעוד יום, ומחר להניף בו על השלחן בשבת (צח) להקריח (ג) (צט) הזבובים, פגון (ק) דלערוך חתבו עשאו פלי גמור: **כד** יפשתן סרוק וצמר מנפץ שותנים על המכה, (קא) האם חשב עליהם מבעוד יום להתם על המכה, 'או שישב בהם שעה אחת מבעוד יום, (קב) או שצבען בשמן, ידגלי דעתה דלמכה קימי, או שפרכן במשיחה לתנם על המכה (קג) בשבת, תו לית בהו משום מקצה, ומשום רפואה גמי ליכא, שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו (*) (במכה). (קד) אינש אומרים דלא סגי במחשבה לחוד: **כה** (קה) עורות יבשים, (קו) בין של אמן בין של פצל-הבית, מתר לטלטלן: הגה (קז) ויש אומרים, דוקא עורות בהמה גסה דחוי לישב עליהם, אבל מבהמה דקה אסור (לג) (קח) אלא-אם-כן חשב לישב עליהם מבעוד יום (רש"י פ' ט"ז): **כו** ינסרים של פצל-הבית מתר לטלטלן, (קט) ושל אמן אסור, אלא-אם-כן חשב עליהם מבעוד יום לתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר: **כז** (קי) לעצמות שראויים לכלבים, וקלפים ישראלים למאכל בהמה, (קיא) ופרורים שאין בהם (קיב) פזית, מתר להעבירם מעל השלחן; אבל אם

באר היטב

(לג) מנגד אברהם: (לג) הזבובים. והיה לאים על התנינוקות ששם בהם, אבל אסור לומר לאינו-יהודי שיהלש לו ענף מן המכבדות שמכבדין סבית. עין ט"ז: (לג) אלא א"ב. ואם נתן לאור לחנוכה צריכים יחד, צ"ס רנ"ט:

משנה פרייה

באר הגולה

מחשבה בלל, ועין שם שפסם שצריך פגון בכל זה: * ביחוד לשבת אחת סגי. זו היא דעת הר"ן שלמה מדין חריות, עין שם, ולפי זה אפילו אם לא יתרה כלל רק שפצע בה אגודים מבעוד יום סגי, כמו בהר"ף אם ישב עליהן מבעוד יום, חמור מחריות, כמו שכתב בסעיף כב דבעינן דוקא יחוד לעולם, וכן משמע דעת שארי אחרונים: **כב** (צא) או בבקעת וכו'. והוא הדין אם רוצה לסמך בקורה את הדלת, צריכה יחוד כמו בבקעת, ואז איכא חנות כלי עליה [נאחרונים]: (צב) מבעוד יום. לעשות הפעולות האלו בשבת, וכל-שכן אם לא חשב, רק שיעשה הפעולות האלו מבעוד יום. (פג) ולא דמי לחירות הנ"ל בסעיף כ, דשם איכא חריות דקמא לישביה, אבל הכא אין דרך כלל להזמין אבן או בקעת להשתמש בה⁽¹⁰⁸⁾, ועל-כן בעינן שיחד לעולם מערב-שבת להשתמש בה⁽¹⁰⁹⁾ איהו השמיש⁽¹¹⁰⁾, ואז הוכר מעליהם שם מקצה: (צג) לעולם. ואם (פד) היה רגיל בימות החול להשתמש בה⁽¹¹¹⁾ איהו השמיש, סגי אפילו לא יחדן בפרשת⁽¹¹²⁾, והיא יחוד שכתוב בשלחן ערוך (פה) נראה דאפילו במחשבה בעלמא, ולא בעינן שפירש בפה: (צד) אבל יתרה וכו'. אלא-אם-כן עשה בהן מעשה המוכיח שעומדין להשתמש: (צה) סגי. ולא דמי לסעיף כא, דשאני הקם שאין האבן עשויה לישב עליה, מה שאין פן הקא דארקא בקבי, להכי מהני ביחוד לשבת אחת. ועין מה שכתבנו לעיל סימן שג סעיף כב: (צו) דלא שגא. רוצה לומר, דבשניהם בעינן יחוד לעולם: (צז) דביחוד סגי. הינו, מה שכתבנו שם סעיף ב דאפילו באבנים סגי ביחוד לעולם. ולענין מידי דאיתיה בתחבית, נראה דבמקום הצריך לשלחן להקל דסגי ביחוד לשבת אחת⁽¹¹³⁾: **כג** (צח) להקריח וכו'. נראה (פו) דהוא הדין לאים על התנינוקות, אבל אסור לומר לאינו-יהודי בשבת שיהלש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית, אלא-אם-כן הוציאו מן המכבדות מבעוד יום ויחדו לכה: (צט) הזבובים. ובכלל (פז) שיתרה שלא יתרגם בעת ההכרחה: (ק) דלערוך חתבו. לאו דוקא כשחתכו לצדד, דהוא הדין כשחתכו לשופה ותו מקצה, ואתמר דך יתרו לכה מבעוד יום, פגון דאיתיה הוא מהני יחוד לשבת זו, וכנ"ל בסעיף כב ותר"ש ופמ"ג: **כד** (קא) אם חשב וכו'. השעם, הכל כנוצר לעיל בחריות סעיף כ, דפגון שחשב או ישב, הוכר מעליהם שם מקצה⁽¹¹⁴⁾: (קב) או שצבען. פרוש, טבילן בשמן: תרגום "וטביל", צפע: (קג) בשבת. לפי מה שכתוב לעיל בסעיף כ, הוא הדין אם חשב לתנם על המכה בחל: (קד) ויש אומרים וכו'. עין מגן אברהם שהקשה על המחבר, ודעמו דלכלי עלמא סגי במחשבה, ובאלוה רבה לשוב קשתו, עין שם: **כה** (קה) עורות יבשים. בזה מתר לבעה זו אפילו בדקה, ולחים דלא חזי לישביה אסור בשניהם, (סא) אלא-אם-כן חשב עליהן לישביה מבעוד יום. ודעה שניה סביב לה דאין חלוק, דבין ביבשים (פט) ובין בלחים שרי בגפה, אבל בדקה בעינן חשב, בין בלחים ובין ביבשים: (קו) בין של אמן. אף דסתמיהו צומדות אצלו למכירה, אפילו הכי לא אמרינן בהן דקפיד עליהו מלהשתמש בהן: (קז) ויש אומרים דוקא וכו'. והעקר (ס) בדעה הראשונה דתלה רק ביבשים, ואז מתר (לג) בין בעבתיים ובין שאנים עבודים: (קח) אלא-אם-כן חשב. ואם (צט) נתן לאור לחנוכה, צריכין יחד דוקא, וכמו שכתב ריש סימן רנט⁽¹¹⁵⁾: **כו** (קט) ושל אמן אסור. דבהו קפיד האמן שלא יתלקל⁽¹¹⁶⁾. ונסרים של סותרים שנתנום לאור, אפשר דאסור גס-כן לטלטלם, דקפיד עליהו גס-כן שלא יתלקלו ויתעקמו כמו אמן. אף-על-גב דלא תתליקן ברהיטני (פמ"ג): **כז** (קי) עצמות וכו'. אפילו אם נתפרקו מן הבער בשבת, דמבעוד יום לא היה מוכן לכלבים, (לג) אפילו הכי שרי, וכל-שכן אם נתפרקו מבעוד יום: (קיא) ופרורים וכו'. הינו, שפסג קטנותן סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות⁽¹¹⁷⁾: (קיב) פזית. עין לעיל סימן קפ סעיף ד ובמה שכתבנו שם⁽¹¹⁸⁾:

שער הציון

(כג) מגד אברהם: (פד) פן משמע מהפוסקים לעיל בסימן רנט⁽¹¹¹⁾: (פה) אף דבפרי"מ גרים הצריך לעין לעיל בסימן רנט ושם כתב להחמיר בזה, מכל מקום נראה לי ברור כמו שכתבתי, דהרי הרשב"א מתייר דאיה לזכרו מפקדים מלא קפדו עקר, המבאר בסעיף לח, ולא ראיתי לאחר מן הפוסקים שיאמרו שם דבעינן שיחד בפה: (פו) ט"ז: (פז) דכרימ'שה: (סא) מחל'ת-עבר, וכן הסכים האלהי רבה: (פט) מגן אברהם: (ס) אלהי רבה: (לג) גמרא: (צט) מגד אברהם: (לג) כן מוכח מבית-יוסף ומגד אברהם

הלכות שבת סימן שח

ביאורים ומוספים

לעשות כן אלא במקום הצורך. וכן כתב בשע"צ לקמן (סי' שיב ס"ק ז) לגבי אבן שייחרה לקנח בה, שדי ביחודה לשבת אחת, מפני שדעה זו היא העיקרית להלכה.

[משנ"ב ס"ק קא]

היטב מצליקים שם מקצתה⁽¹¹³⁾.

(113) וצמר גפן, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פני"ח ס"ק ג) שאם הוא חתוך בבדל העומר לשימוש, אינו מוקצה, אפילו אם לא יחדוהו כלל, אך חבילת צמר גפן, שמחמת גודלה אינה עומדת לשימוש באופן זה, דינה כמוקצה.

אכן, לגבי גליל של נייר טואלט, דעתו (שם) שאינו מוקצה בשבת, ואף על פי שאינו חתוך, מ"מ ראוי הוא לשימוש גם באופן זה, משום כבוד הבריות, ועל כן אינו מוקצה. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שלמי יחודה פ"י ס"ק ל) שהגליל מוקצה הוא, מפני שאינו עומד לשימוש באופן זה. ולגבי הנמצא בבית כסא שאין בו נייר חתוך, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיב ס"ק ו).

[משנ"ב ס"ק קח]

וקמו שפכת ריש סימן רנט⁽¹¹⁴⁾.

(114) והחורא כתב (או"ח סי' מב ס"ק טו), שאף על פי שבניו צמר הנזכרים בשו"ע לעיל (סי' רנט ס"א) צריך יחוד לעולם, מ"מ בעור די ביחוד לשבת אחת, כיון שחורר ליחוד.

ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סמ"ט) שאין אנו רגילים כלל לשבת על כל סוגי העורות, ועל כן מוקצה הם, אלא אם כן יחרם לכך מבעוד יום.

[משנ"ב ס"ק קט]

דכהו קפיד קאמן שלא יתקלקל⁽¹¹⁵⁾.

(115) וכן בעל הבית שהכין מהנסרים מדף לארון, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פני"ט ס"ק א) שיתכן שנחשב כאומן המקפיד, ואסור לו לטלטל את הנסרים אף לצורך גופם ומקומם.

[משנ"ב ס"ק קיא]

סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות⁽¹¹⁶⁾.

(116) אמנם בשעת הסעודה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פ"ט ס"ק א) שאין הפירורים שעל השולחן נחשבים מוקצה, אפילו במקום שאין בהם מנות מצויות, שהרי דרך היא לאוכלם תוך כדי הסעודה, אם לא שנמאסו או נרטבו. והוסיף, שאף לאחר הסעודה, אם שומר את חתיכות הפת כדי לאוכלן בסעודה אחרת, אין דין כמוקצה.

ופירורי עוגה, דעת הגר"י קרליץ (שם) שאינם מוקצה, מפני שחשובים הם על אף קטנותם, והדרך היא לאוכלם אף כשהם פחותים מבית, מה שאין כן פת, שאינה חשובה אלא כשראו לקבוע סעודה עליה, דהיינו כשיש בה כוית.

[משנ"ב ס"ק קיב]

עין לעיל סימן קפ סעיף ד ובמה שכתבנו שם⁽¹¹⁷⁾.

(117) שם כתב השו"ע שאף על פי שמותר לאבד פירורים שאין בהם כוית, מ"מ קשה הדבר לעניות, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק י), שכל זה כשחורטים עליהם, אבל לזרקם למים מותר. והוסיף, שאם יש פירורים רבים שבצירופם יחד יש שמעור כוית, יש המהמירים שלא לאבדם אף באופן זה.

[משנ"ב ס"ק צב]

להזמין אבן או פקעת להשתמש בה⁽¹⁰⁸⁾ וכו', להשתמש בה⁽¹⁰⁹⁾ תשמיש⁽¹⁰⁹⁾.

(108) אמנם, החורא כתב (או"ח סי' מב ס"ק ט), שדרך להשתמש באבן ובקעת לסמוך בהן את הדלת והקדירה, וכן להכות בהן בברזא, ועל כן דין כאבן לפצה אגודם, שמותרת בטלטול אם השתמש בה מבעוד יום, או אם יחודה לשבת אחת [לדעה הראשונה בשו"ע]. אכן בביתו, היה החורא נוהג (דינים והנהגות פ"ד אות כב) לקשור חבל על האבן מערב שבת [כדעה האחרונה בשו"ע].

ומוכין שרוצה להטמין בהם את המאכל, כתב לעיל (סי' רנט ס"ק ה) שצריך ליחדם לעולם, ובשע"צ שם (ס"ק א) תמה על הלבוש שכתב שדי ביחוד לשבת אחת, שהרי אין הדרך ליחדם לכך.

ונייר חלק העומר לכתיבה, כתב בהגהות הרעק"א (כאן) שאם רוצה להשתמש בו לקינוח, צריך ליחדו לעולם. ותמה בשו"ע שבט הלוי (ח"ה סי' מ אות ג) שאין צריך יחוד לעולם אלא בדבר שחורר להיות מוקצה לאחר גמר השימוש בו, כגון באבן וכדו', אך נייר, שלאחר הקינוח אי אפשר להשתמש בו, מדוע לא יספיק בו יחוד לשבת אחת, שהרי הוא ביחוד לעולם לגביו. וכתב, שיתכן שכונת הרעק"א לנייר שיוכל לנקותו לאחר הקינוח, או לנייר גדול שיוכל להשתמש לאחר הקינוח בחלקו הנקי.

וכלי שמלאכתו לאיסור, דעת הגר"ש אריעברג (טלטולי שבת עמ' יא אות ב) שאם עומד גם לשימוש המותר, אלא ששימוש זה הוא המיעוט [ראה ביה"ל לעיל (ס"ג ד"ה קורדום)], די ביחוד כדי להתירו בטלטול ואין צריך מעשה. והוסיף (שולחן שלמה ס"ק נה אות ב), שאף אם אינו עומד גם לשימוש המותר, מספיק ליחדו לשבת אחת. ולגבי מוקצה מהמת חסרון כיס, כתב (שם) שיתכן שצריך גם מעשה וגם יחוד לזמן רב.

(109) וכשמייחד את החפץ בלא להגביל את היחוד בזמן, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פני"ח ס"ק א) שאף אם לא כיון בפירוש שיהיה יחוד זה לעולם, נחשב הדבר כיחוד לעולם.

[משנ"ב ס"ק צג]

סגי אפלו לא יחדן כפרוש⁽¹¹⁰⁾.

(110) אמנם החורא כתב (או"ח סי' מב ס"ק ט) בשם הפוסקים, שאין השימוש באבן מבעוד יום על ידי הנחתה על פי החבית מועיל להחשיבה כמכסה החבית, ולהפקע ממנה שם מוקצה, ולכן אסור לטלטלה, אף אם רגיל להשתמש בה בימות החול. והוסיף, שאפילו יחוד לעולם, יתכן שאינו מועיל להתירה בטלטול.

[שעה"צ ס"ק פד]

כן משמע מהפוסקים לעיל בסימן רנט⁽¹¹¹⁾.

(111) אמנם, בביה"ל שם (ס"ב ד"ה צריך) כתב בשם הב"ת, שאף אם השתמש באבן כמה פעמים, אין זה מועיל להתירה בטלטול. אכן, אבנים המונחות על גבי הכירה תמיד, כתב המשנ"ב שם (ס"ק יא) שמותר לטלטלן (הגר"ש"ב וולדנברג).

[משנ"ב ס"ק צז]

יש לסמך להקל בפגי ביחוד לשבת אחת⁽¹¹²⁾.

(112) אמנם, לגבי אבן עגולה שדורך לפרוף עליה את הבגד, כתב לעיל (סי' שג ס"ק עג) שדי ליחודה לשבת אחת, ולא הזכיר שאין

הלכות שבת סימן שח

קט

באר הגולה

נ ר"א"ש דהערה
לפרוש בבית יוסף
ס בית יוסף וזבאר
בסימן שט ע שם
במקנה קכ"ז פ שם
בביתא קכ"ח ובהנא
קכ"א ז שם במשנה
לפרוש וקכ"ב בסוף
כו בסוף שבת ה"ד
שם ק שם פשוט
במקנה קכ"ח ר שם
קכ"ז ש שם קכ"ח

(ק"ג) אין הקלפים (קיד) ראויים למאכל בהמה אסור לטלטלם, אלא (לד) (קטו) *מנער את השבילא והם נופלים. (קטז) וואם יש פת על השלחן, מותר להגביה השבילא ולטלטלה עם הקלפים שאינם מאכל בהמה, שהם בטלים אצל הפת. וואם הנה צריך למקום השלחן, אפילו אין עליה אלא דברים שאינם ראויים למאכל בהמה מותר להגביה ולטלטלה: כח (ק"ח) *חבילי עצים וקש (ל"ה) *שהתקין למאכל בהמה, אפילו הם גדולים הרבה מותר לטלטלן: כט *כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף המצויים, מוטלטלים איתו, ואם אינו ראוי אלא למאכל חיה ועוף (ק"ט) שאינם מצויים, ואם יש לו מאתו מין חיה או עוף מותר לטלטל מאכל הראוי לאותו המין, ואם לא אסור: הגה (קכ) ולפי זה מותר לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר (קכא) משרב שבת אם ראויים לכלבים, דהא כלבים (ל"ו) מצויים * (בית יוסף, ולא כה"ר): ל *פרעני תמרים, (קכב) במקום שמאכלים אותם לבהמה מותר לטלטלן, ואדם חשוב (קכג) צריך להתמיר על עצמו שלא לטלטלן (קכד) אלא דרך שנוי: לא *בשר (ל"ז) חי אפילו תפל שאינו מלוח כלל, מותר לטלטלו, משום (קכ"ה) *דחוי לאמצא.

באר היטב

(ל"ד) מנער. והוא הדין שמתיר לגרס על ידי סבין מן הספה, בין דלא נגע בהם תרי לה טלטול מן הצד. ט"ז. וקשה, דבסימן שיא ס"ק ב' אסור הש"י לרחוק דבר שהוא מקצה על ידי קנה, ע"ש: (ל"ה) *שהתקין. וקש שלגו סתמא עובד לשכירה או למאכל בהמה, מן האכרס: (ל"ו) מצויים. ואם אין מצויים אסור: (ל"ז) חי. ואם הוא בשר דלא חי לאכל חי אסור לטלטל. וה"ה שאר דברים כגון שפן צנון, ואכל בספר אליה רבה העלה קללא דמלקא, אף שאינו ראוי לאכל חי בין דראוי לכלבים שרין. כסב ש"ג: בשר אינו הורגו שששט היום שרי בטלטול, ועין סימן שי ס"ב בהנחה. ואסור להרים בשר שחל יום ג' להיות בשבת כדי שלא יאסר לבשל, אפילו על ידי אינו הורגו, דאפשר לאכלו עלי, מ"א בסימן שכא ס"ק ז, ע"ש, ובא"ז בשם זקנו הגאון ז"ל הוכח להמיר בשעת הדחק אפילו ע"י ישראל, ועין בס' ערוך בצעקב סימן א:

באר הגולה

וכפ"ל בסוף כ: * מנער את השבילא. עין לקמן בסימן שלו [ס"ד] בסוף אכרס, דמן הארץ מותר לכבד כנף של ארץ¹²³. וזע, דבמשנה איתא: מסלק את השבילא בלילה ומנערה, ואיתא במלחמות, דהנהו שטלטלה עם הקלפין ששליה עד מקום הפתח ומנערה שם, ומשליחן ערוך משמע וכן מספ"ג המבוא בבית יוסף דאסור להגביה השבילא אלא לנערה במקומה, ודבר הזה מלוי בשני תרוצים המבוא ברש"י בזה"ש, עין שם: * בית יוסף, דלא כה"ר. כל זה הוא לפי מה שבאר דעת ה"ר בדרך משה, אבל לפי מה שכתב הב"ח והג"א גם ה"ר מודה בזה, וכן כתב בספר טאמרי מרדכי, וכתב עוד, דהנה שכתב בדרך משה דברים חולקים על סבא זו שכתב ה"ר לדעת ה"ר ובהנחה, דכל שהוא מאכל לחיה ועוף המצויים אף שאין לו מותר, עין שם, לא מצא מי שיחלק בזה, וגם בשליחן ערוך לא היה תרומ"א בלוי אצט המסבר: * פרעני תמרים וכו'. ולענין גרעני שאר פרות, אפשר דמורה השליחן ערוך למה שפשוט ברמב"ם דשם שיהיה על כל פנים ראוי למאכל בהמה, דזה לשונו בפרק כו: כל הקלפין והגרענין הראויין למאכל בהמה מטלטלין אותם, ושאין ראויין, אוכל את האכל ויורקן לאתרו וסור לטלטלן. וגרענין של תמרים, שאין משום דאין נאכלין אף לבהמה כי אם על ידי הדחק, כמו שכתב בלבוש, ולפיכך חסדי בזה שיהא דרך אותה המקום להאכל לבהמה, אף דתורמ"א כלל כל הגרענין בחזקת מותר. וגרענין הפוחים ואגסים, בלאו הכי אפשר דיש להקל. דהם ראויין אף לאכילת אדם¹²⁴, ולפעמים אוכלים אותם ביחד, עין ברי"ף לענין ספר ארסקא, וכל שכן גרעני הפרוח נשקורין פלומע"י¹²⁵ שיש בחוץ אכל, בודאי מותר לטלטל לדברי הכל אף שאין בדעתו לאכלו: * דחוי לאמצא. עין משנה ברורה שכתב אחרונים מקלן פס בבשר בהמה, ואף שאין טעמם שנה, השם הש"י דלדון דפסקין בבשר שמעון, אף אם יוצא דלא חיי כלפי

משנה ברורה

(ק"ג) אין הקלפים וכו'. בגין קלפי אגוזים וביצים¹¹⁸, וכל פי האי גונא: (קיד) ראויים וכו'. והוא הדין בעצמות שהם קשים שאינם ראויים אפילו לכלבים, בין אם נתפרקו בשבת או מבעוד יום. אבל כל זה הוא דוקא אם נתפרקו לגמרי, לאפוקי אם נשתמר (ל"ה) מקצת בשר על עצמות, מותר לטלטל אותם אצל הבשרים: (קטו) מנער את השבילא. הוא דף המנע על השלחן כדי לשום עליו הלחם, והוא הדין מפה הפרוסה, וטעם ההתיר הוא, בין דלא מטלטלו בידים. והוא הדין אם מעבירם על ידי דבר אחר, כגון שהוא מגרר אותם על ידי סבין מן הספה, דמתיר¹²⁰ (ל"ה) אם הוא צריך להשמש במקום שמנע שם העצמות והקלפין, דזה מקרי טלטול מן הצד ושרי אם הוא לצורך דבר המותר, ודלקמן בסימן שיא סעיף ח. ואם נתקבצו הרבה יחד וימאס עליו להניחן פה על השלחן, מותר להעבירן בידים, דהוי לה לדידה כגוף של רעיו¹²¹ [ג] משמע בגמרא, עין שם: (קטז) ואם יש פת¹²². ואפשר שאפילו לכתחלה מותר להפית פת כדי להגביה השבילא אם קשה לה הנעור, עין בגמרא אכרס ופר"מ גרעני: כח (ק"ח) חבילי עצים. הינו (ל"ו) שהם רפים, דחיו למאכל בהמה: (ק"ח) *שהתקין. הינו (ל"ז) שהתקין, אבל בלא הנחה, (ל"ה) אפילו הם חבילות קטנות אסור לטלטלן, וטעמא, דסתמא צומדין להסקה, ולכך אף שחיו למאכל בהמה אסור. כתב המגן אכרס: קש שלנו, סתמא עומד לשכירה או למאכל בהמה. ועין בתוספת שבת דזה מלוי במנהג

המקומות, ולפי זה במקומות שהבילייתבן סתמן עומדין לבגין לכסות הגנות, הם מקצה וצריך הנמנה: כט (ק"ט) שאינם מצויים. אצל (ל"ט) רב גרייך¹²³, ומה דעשירים מגדלין אותו המין בבתיהם לא נחשב מצוי: (קכ) ולפי זה וכו'. רוצה לומר, לפי מה שנתבאר שששהוא ראוי לחיה ועוף המצויים, אף שאין לו מאתו המין מותר לטלטל, גם בזה מותר לטלטל: (קכא) *מערב שבת. וכל שכן אם נתפרקו בשבת¹²⁴, דהנה עומד בבניית שבת לאכילת אדם, (ק) דבדאי מותר לטלטל, ואם אין כלבים מצויים באותו המקום¹²⁵, (קא) גם באופן זה אסור לטלטל: ל (קכב) במקום וכו'. אבל מקום שאין צורך להאכילם לבהמה אסור לטלטלם אף על גב דחיו לבהמה¹²⁶: (קכג) צריך להתמיר וכו'. השעם: (קכ) משום דיש מקומות שאין מאכילין אותם אפילו לבהמה, (קא) וגם דלא חיו לבהמה רק על ידי הדחק, על גב אדם חשוב צריך להתמיר: (קכד) אלא דרך שנוי. כגון (קד) לזרזן בלשוננו או לטלטלן אצל פת: לא (קכה) דחוי לאמצא. הינו, שיש בגרייך¹²⁷ שיש דחוי וביססין בשר מותר¹²⁸ [שאין אסור באכילתו משום דם אחר

שער הציון

תרגום: 1 שו"תים.

תהו דעת כל הפוסקים, לכו להמחמדים לקמן בסימן תצה סעיף ד בהנחה לענין גולה, יש להתמיר בזה: (ל"ה) ר"א"ז והקאדי ופשוט: (ל"ה) פריימ"גים במשפחותיהם, ומלשם קשית תבאר היטב: (ל"ז) מן מוכח מבית יוסף דאפילו בדין בענין הנמנה: (ל"ז) רש"י קכ"ח: (ל"ה) כתבא קמא שם. ועין בפרוש רבנו הגאון: (ל"ט) ברמב"ם, ומוכח בהנחה: (ק) גם לה"ר: (קא) כגון אכרס: (קב) כגון אכרס: (קג) לבוש ועלית שבת: (קד) אליה רבה בשם רבנו זקנים:

מילואים

34

הלכות שבת סימן שח

המשך מעמוד קח

לשכב עליהם בשבת, מפני שהשיבה עליהם אינה נחשבת טלטול.

[ביה"ל ד"ה סלם]

רק להוליכו מקום לטקום אצל לא בטלטול בעלמא⁽¹⁰⁷⁾.

(107) והקשה בשע"צ לקמן (סי' תקיח ס"ק מח) ממה שכתב הרשב"א במקומות אחרים שטלטול בעלמא אסור, שמה יאמרו שטלטלו כדי לחקן את גגו, ונשאר בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק פט]

הוא בכלל מצוה גמורה⁽¹⁰⁶⁾.

(106) ובגדים העומדים לכירה שקפלים ושכב עליהם מבעוד יום, הסתפק החזו"א (א"ח סי' מב ס"ק יג) אם נחשב הדבר כאילו סידרם לכך, ויהא מותר לטלטלם בשבת, וכן הסתפק לגבי בגדים מקופלים שסידרם במיטת, וכתב שלמשה קשה להקל בזה [ועיי' שכתב שמי"מ מותר

הלכות שבת סימן שח

המשך מעמוד קט

סי' בט אות ג) הסתפק בדבר זה, וכתב שיש להחמיר לכתחילה, [והוסיף, שאם הבשר החי קפוא, ודאי שאינו ראוי לאכילה אפילו כאומצא, וגם אם יפשייר הריהו כמלד].

מאידך דעת הגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ח ס"ק ב) שאם קיימת אפשרות להפשיר את הבשר בשבת, כגון על ידי הנחתו על גבי קיריזה או על ידי שהייתו בפושרין, אין הבשר מוקצה. ודעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני שבת ח"ג פס"ג ס"ק א) שכוון שמבואר בסי' (ס"ק ב) שאף על פי שאין דרך לאכול בשר חי, מי"מ אינו נחשב מוקצה כיון שסוף סוף ראוי הוא למאכל, ומאחר שבגמ' מובא שבשר חי ראוי למאכל, אם כן גם בזמננו [למרות שהאנשים יותר מפותקים] לא נשתנה דבר זה, וגם כיום כשיש צורך מיוחד אדם אוכל בשר חי, ולכן גם עכשיו אינו מוקצה.

[ביה"ל ד"ה מנעין]

דמן הארץ פת' לכבד כגוף של אף⁽¹²⁸⁾.

(128) וכטעם הדבר שאין טאטוא הכית מוקצית והעצמות נחשב כטלטול מוקצה, כתב בביה"ל שם (סי' ד"ה י"ש) שהעצמות והקליפות הינן גוף של רע, ועוד, שנחשב הדבר כטלטול מן הצד לצורך שבת. והחזו"א ביאר (א"ח סי' מז ס"ק כא) לגבי עפר ומוקצה שעל הארץ, שבטלים הם [כדין מקום שהאיכל מורכב על הפסולת, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק קל)]. ומשום כך אין על טאטוא הפסולת שם טלטול מוקצה, ונחשב הוא כתיקון הקרקע. אכן, בביה"ל לקמן (סי' שמ ס"ג ד"ה שעל) מבואר, שאסור להסיר שיעור מהקלף משום טלטול מוקצה אף על פי שמטרתו לחקן את הקלף.

[ביה"ל ד"ה גתנין]

קלאו טבי אפשי' דיש לטקל, דם ראויין אף לאכילת אדם⁽¹²⁹⁾.

(129) ובזמננו, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני ח"ג פס"ב ס"ק א) שגרעיני תפוחים אינם בכלל היתר זה, שהרי אי אפשר לאוכלם.

הלכות שבת סימן שח

המשך מעמוד 218

(141) והחזו"א כתב (א"ח סי' מד ס"ק י), שלכאורה תלוי הדבר במחלוקת הפוסקים המובאת בשו"ע לקמן (סי' שבה ס"ד) אם מותר לטלטל פת שנאפתה על ידי גוי בשבת [שם פסק השו"ע להחמיר, אלא אם כן היתה זו שעת הדחק או צורך מצוה].

[ביה"ל ד"ה אין]

האפילו במקום הקסור אסור לעשות לכתחילה⁽¹⁴²⁾.

(142) אמנם, לגבי הנחת כלי כדי לקבל בו מים מלוכלכים שכבר דולפים, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלח ס"ח ד"ה אסור) בשם החיי אדם, שבמקום צורך גדול יש לסמוך על דעת הטור שהתיר להניחו, ולהוציאו לאחר מכן.

[משנ"ב ס"ק קלז]

ועי' באליה רבה ובפרי"מ קדים שמשקפיקין בזה⁽¹⁴⁰⁾.

(140) אמנם, להחזיקו בידו ולנערו לתוך האשפה, כתב החזו"א (א"ח סי' מח ס"ק י) שמותר גם לדעה זו, מפני שמעיקר הדין לא נתבטל ממנו שם כלי מחמת המיאוס, שהרי עומד הוא לשימוש וליעודו, אלא שגזרו חז"ל שלא להכניסו בלא מים, וכל עוד שלא ניערדוהו, לא חלה עליו גזירה זו. והוסיף החזו"א (שם) שלדבריו, במקום שאי אפשר להכניס את העביט עם מים, מותר להכניסו גם בלי מים.

[ביה"ל ד"ה וכן]

בהקטת איט' יהודי ששחטה אפילו בשבת שרי לטלטלה⁽¹⁴¹⁾.

